

15.04.2021

Asia/3

§ 66

Esitys Niskalan arboretumin luonnonsuojelun hoito- ja käyttösuunnitelman 2021–2030 hyväksymisestä

HEL 2021-002752 T 11 01 04

Esitys

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto esitti kaupunginhallitukselle ja edelleen Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle Niskalan arboretumin luonnonsuojelun hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistamista vuosille 2021-2030.

Käsittely

Asian aikana kuultavana oli luontoasiantuntija Tuuli Ylikotila. Asiantuntija poistui kuulemisensa jälkeen kokouksesta.

Esittelijä

yksikön päällikkö
Laura Walin

Lisätiedot

Tuuli Ylikotila, luontoasiantuntija, puhelin: 310 38540
tuuli.ylikotila(a)hel.fi

Liitteet

1 Niskalan arboretum hks raportti 20210301

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Esitysehdotus

Esitys on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Taustaa luonnonsuojelun alueesta

Niskalan arboretum sijaitsee Pohjois-Helsingissä, Keskuspuiston pohjoisosassa. Alue rajautuu idässä Niskalan tilan pihapiiriin ja pohjoisessa ja lännessä Haltialan peltoihin. Alue liittyy saumattomasti Haltialan laajaan yhtenäiseen ulkoilualueeseen. Arboretumin eli puulajipuiston alkuperäiset puut on istuttanut Tuomarinkylän kartanon ja Haltialan tilan omistaja maanviljelysneuvos Jakob Kavaleff vuosina 1907-1911. Kavaleffin ajatuksena oli luoda alueesta taimitarhan esittelypuisto. Arbore-

tum siirtyi kaupungin omistukseen vuonna 1961. Metsäalueen lajisto sisältää sekä luonnonvaraista puu-, pensas- ja ruohovartista lajistoa että runsaasti ulkomaista, istutettua lajistoa. Arboretumin alueeseen kuuluu rauhoitetun alueen lisäksi metsä- ja niittyalueita suojelualueen itä- ja eteläpuolella. Kokonaisuudessaan arboretum on kooltaan noin neljä hehtaaria.

Rauhoituksen tarkoitus

Arboretumin ydinosa on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi vuonna 1984. Rauhoitetun alueen pinta-ala on yhteensä 2,26 hehtaaria. Rauhoituksen tarkoituksena on koti- ja ulkomaisia puu-, pensas- ja ruohokasvilajeja kasvavan puistometsäalueen ja edustavan puulajipuiston säilyttäminen. Alueella on rauhoituspäätöksen mukaan ”metsätieteellistä, puutarhatieteellistä ja historiallista arvoa nähtävyytenä”. Niskalan arboretum poikkeaa muista Haltialan metsäisistä luonnonsuojelualueista, sillä rauhoituksen tarkoituksena ei ole perinteisen luonnonsuojelun tapaan turvata alueen luonnontilan säilymistä vaan ylläpitää sekä arvokkaan luonnonkasvilajiston että alueelle istutetun lajiston säilymistä.

Kaavatiedot

Arboretumin alue sijoittuu Haltialan asemakaavaan (9540, voimaantulo 1990). Rauhoitettu alue on merkitty SL- luonnonsuojelualue-merkinnällä, Kuninkaantammentien eteläpuoliset maisemallisista syistä avoimena säilytettävät entiset pellot sa-merkinnällä ja arboretumin reuna-alueet rauhoitetun alueen itä- ja kaakkoispuolella arboretumia varten varatuiksi alueen osiksi arb-merkinnällä. Rauhoitetun alueen sisällä ja ulkopuolella on lisäksi osoitettu ohjeellisia polkuja (po-merkintä) ja ulkoiluteiden reittejä (ut-merkintä).

Luonnon yleispiirteet ja luontoarvot

Alue on pienestä koostaan huolimatta monimuotoinen sisältäen tuoretta ja kostea lehtoa, lehtomaisia ja kuivia kankaita, niittyjä ja kosteikkoja sekä näiden reunavyöhykkeitä. Alue poikkeaa luonnonmetsistä erikoisen käytön, pitkän hoitohistorian ja runsaan istutetun lajiston vuoksi. Arboretum on samanaikaisesti luonnonsuojelualue ja puulajipuisto.

Alueen eteläreunalla esiintyy runsaslahoppuustoista vanhaa, kuusivaltaista metsää (Metso-kriteerit täyttävä metsäalue). Helsingin uhanalaisien luontotyyppien selvityksessä 2018-2020 Niskalan alueelta rajattiin useita kohteita, joihin kuuluu kaksi keskiravinteista lehtokohdetta sekä kaksi vanhaa lehtipuuvaltaista lehtomaista ja tuoretta kangasta. Kohteiden edustavuusluokka on kohtalainen tai heikko, ja luonnontilaisuus-

15.04.2021

luokka heikentynyt tai vähän heikentynyt. Toinen lehtokohteista sijaitsee suojelualueella.

Linnustoarvot ovat paikallisesti merkittävät. Erityisesti rehevien metsien lajeja kuten nokkavarpunen, kultarinta, satakieli, viitakerttunen, viitasirkkalintu ja mustapääkerttu on tavattu alueelta. Arboretum rajautuu liisäksi kahteen Helsingin arvokkaaseen lintualueeseen: Haltialan pohjoisosan metsäalueeseen sekä Niskalan – Haltialan alueen peltoihin.

Niskala sisältyy Helsingin arvokkaiden lepakkokohteiden alueeseen, johon kuuluu Vantaanjoen kolme koskea, jokialueen rantavyöhyke sekä arboretumin alue. Lepakot viihtyvät Niskalan pikkuteillä, poluilla, peltojenreunojen metsiköissä ja Niskalan pihapiirissä. Lähimmät liito-oravan ydinalueet sijaitsevat arboretumin pohjoispuolella Haltialan aarnialueen luonnonsuojelualueella sekä arboretumin länsipuoleisella metsäalueella Kuninkaantammentien viereisessä metsikössä. Arboretumin alueelta liito-oravahavaintoja ei ole.

Arboretumiin tehdyt istutukset

Ensimmäiset kaupungin tekemät istutukset ajoittuvat 1990-luvun alkuun. Lisäistutuksia on tehty erityisesti vuosien 2009-2016 aikana. Lajivalinnoissa on painotettu lajien menestymistä, mutta aggressiivisesti leviäviä lajeja ei olla istutettu. Lajistoa valittaessa on haluttu suosia sellaista historiallisesti kiinnostavaa puuvartista lajistoa, jota oli saatavilla jo Kavaleffin aikana eli 1900-luvun alussa. Puulajikokoelmaan on erityisesti vuosien 2009-2016 aikana lisätty kiinnostavia, kauniita ja erikoisia lajeja eri puolilta maailmaa. Aikavälillä 2009–2020 tehdyistä istutuksista oli vuoden 2020 inventoinnissa elossa noin 480 taksonia.

Alueen käyttö

Niskalan arboretum on nykyisin tunnettu nähtävyys. Arboretum kuuluu Haltialan alueen laajaan ulkoilualueeseen, johon tehdään arvioilta kaksi miljoonaa vierailua vuosittain. Puulajipuistoa käytetään ulkoiluun, retkeilyyn, koiran ulkoilutukseen ja luonnosta nauttimiseen. Kasveista kiinnostuneille harrastajille paikka on erityisen arvokas ja sitä käytetään myös opetuskohteena. Arboretumin opasteet, polkuverkosto ja muut rakenteet uusittiin 2008 laaditun hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti 2010–2016. Opasteiden ja polkuverkoston avulla pyritään ohjaamaan kulkua siten, etteivät luontoarvot vaarannu. Alueen palvelut kuten pysäköinti, pöytäpenkit ja käymälä on sijoitettu pääosin rauhoitetun alueen ulkopuolelle. Arboretumin puulajikokoelmaan voi tutustua opastetun reitin avulla. Reitin varrella esitellään 64 kokoelmaan kuuluvaa puu- ja pensaslajia. Esittelykasvit on varustettu nimikyltein ja jokaisesta esittelykasvista on saatavilla internetin kautta lisätietoa QR-koodin

15.04.2021

avulla. Lapsille suunnattu Tunne puut -luontopolku hyödyntää samaa ohjattua reittiä. Istutetun lajiston lisäksi kerrotaan alueen luonnosta.

Hoito- ja käyttösuunnitelma 2021–2030

Arboretumin alueen ensimmäinen hoito- ja käyttösuunnitelma laadittiin 1990-luvun alussa ja päivitettiin 2008. Haasteena alueen hoidon ja käytön suunnittelussa on alueen kaksijakoinen luonne. Merkittävien luontoarvojen lisäksi alue on arvokas puu- ja pensaslajien kokoelma, jota ylläpidetään nähtävyytenä. Kokoelman ylläpitämiseksi aluetta on hoidettava siten, että istutetuille kasveille on riittävästi elintilaa muun muassa karsimalla istutettujen taimien ympäriltä muuta kasvillisuutta. Samalla halutaan suojella alueen luontoarvoja

Edellisessä hoito- ja käyttösuunnitelmassa (2008-) esitettiin arboretumin metsäalueiden puuston pitkäjänteistä uudistamista ja laajamittaisia uusia istutuksia. Alkuperäisistä eksoottisista puuistutuksista oli hyvin vähän enää jäljellä ja alue oli umpeenkasvanut. Suunnitelman tavoitteeksi asetettiin arboretumin kunnostaminen siten, että alueella huomioidaan sekä monimuotoinen luonto että kehitetään alueesta helppo-
hoitoinen metsäarboretum. Aluetta tuli hoitaa siten, että alueelle tyypillisille metsätyypeille kehittyisi moninainen metsärakenne ja monipuolinen lajisto. Ylläpidon keinoin oli tarkoitus ylläpitää arvokasta kasvillisuutta ja kulttuurimaiseman piirteitä ja samalla vaalia luonnon monimuotoisuutta

Suunnitelma on toteutunut pääpiirteissään hyvin. Alueen käyttöä ohjaavat rakenteet ja tunnettavuutta lisäävät opasteet rakennettiin suunnitelman mukaisesti. Suunnitelmassa esitettiin hyvinkin seikkaperäisiä lajehdotuksia istutettavista puista, pensaista ja ruohovartisista kasveista, joista vain osa on toteutunut.

Hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2021–2030 laadittiin vuoden 2020 aikana. Suunnitelma kattaa sekä rauhoitetun luonnonsuojelualueen että arboretumiin liitettyjä reuna-alueita. Arboretumin tavoitetilaa ei nähty tarpeelliseksi tehdä merkittäviä muutoksia.

Arboretumin tavoitetila 2021-2030

1. Niskala on helppohoitoinen, edustava metsäarboretum
2. Niskala on luonnoltaan ainutlaatuinen, monimuotoinen ja elinvoimainen
3. Arboretum säilyttää ja luo uudelleen Kava-leffin kasviperintöä ja maisemaa
4. Arboretumissa on hiljaisuutta, linnunlaulua, ihania kasveja ja viehättäviä pienmaisemia sekä näkymiä
5. Arboretum lisää kävijöiden ymmärrystä luonnon monimuotoisuudesta

Suunnitelmassa tarkastellaan edellisen hoito- ja käyttösuunnitelman toteutumista, päivitetään kasvikoelman tiedot ja tiedonhallinta sekä esitetään uutena arboretumille kokoelmapolitiikka. Kokoelmapolitiikka kertoo, mikä on kokoelman tarkoitus ja miten sitä ylläpidetään ja kehitetään.

Hoidon keskeisenä tavoitteena koko alueella on turvata luontoarvot ja hoidon jatkuvuus istutetun kasviston osalta, jotta kokoelmaan istutettu kasvisto menestyy pitkällä tähtäimellä. Luontoarvojen säilymisen keinoina ovat mm. monipuolisen ja –lajisen lahopuujatkumon turvaaminen, kerroksellisen metsärakenteen ylläpitäminen, kulun ohjaaminen ja palveluiden keskittäminen suojelualueen ulkopuolelle, haitallisten vieraslajien torjuminen ja tietämyksen lisääminen alueen arvoista. Osalle suojelualueen lohkoista ei esitetä hoitotoimia ja jokaisella loholla pyritään jättämään suojaisia, rauhallisia alueita eläimistöille.

Eksoottisen lajiston turvaamisen keinoja ovat kilpailevan ja varjostavan kasvillisuuden poisto taimien ympäriltä, taimien suojaaminen ja tukeminen, yksittäisten huonokuntoisten puiden poisto ulkoiluteiden ja polku-

15.04.2021

jen varsilla, vuosittainen niitto niittyalueilla ja hedelmätarhan alueella, haitallisten vieraskasvien torjunta, rakenteiden ja varusteiden kunnossapito sekä puhtaanapito. Hoidon jatkuvuus on tärkeää, jotta arboretumin arvokas lajisto säilyy ja istutetuista yksilöistä kasvaa suunnitelmien mukainen kokonaisuus.

Alueelle laadittiin suunnittelutyön aikana hoitotoimenpiteitä ja alueen käyttöä paremmin palveleva lohkojakokartta. Jokaiselle lohkolle esitetään lohkokortti, jossa kuvaus osa-alueen nykytilasta, tavoitetilasta ja hoito- ja kunnossapitotoimenpiteistä, jolla tavoitetilaan päästään. Hoitotoimien kiireellisyys osoitetaan lohkoittain.

Suunnitelmassa esitetään lisäksi arboretumin tietokannan ja paikkatiedon kehittämisen periaatteet. Arboretumin kokoelmatietojen hallintaan on luotu paikkatietoon perustuva sähköinen rekisteri. Kokoelmaan istutettujen uusien puiden ja pensaiden tiedot on viety Excel-tietokantaan. Kaupungin paikkatietomuotoiseen puurekisteriin on viety suurin osa kokoelman puuvartisesta kasvistosta. Puurekisterin tiedot ovat avoimessa datassa, jolloin ne palvelevat myös alueen lajeista kiinnostuneita kävijöitä.

Kustannukset

Suunnitelman toteuttamisen kustannukset jakautuvat perusylläpitoon ja kertaluonteisiin toimenpiteisiin. Vuotuisten ylläpitokustannusten tarve on 20–25 000 euroa kaudella 2021–2030. Toimenpiteisiin sisältyy mm. uusien taimien jälkihoitoon liittyviä töitä, kokoelman tietokannan ylläpitoa, vanhojen arvokkaiden puuyksilöiden kuntotutkimuksia ja hoitotyötä, niittyjen ylläpitoa, rakenteiden ja varusteiden kunnossapitoa sekä yksittäispuiden kaatotöitä.

Perusylläpidon lisäksi esitetään kertaluonteisia toimenpiteitä, joiden vuosittainen tarve on keskimäärin arviolta 15 000–18 000 euroa. Kertaluonteisten toimenpiteiden arvioitu kokonaiskustannus suunnitelmakaudelle 2021–2030 on yhteensä noin 80 000 euroa. Toimenpiteitä ovat mm. haitallisten vieraslajien tehostettu torjunta, uusien opaskylttien suunnittelu ja rakentaminen, uusien nimikylttien hankinta, luontoselvitysten teettäminen ja polkujen ja rakenteiden uusiminen.

Esittelijä

yksikön päällikkö
Laura Walin

Lisätiedot

Tuuli Ylikotila, luontoasiantuntija, puhelin: 310 38540
tuuli.ylikotila(a)hel.fi

15.04.2021

Asia/3

Liitteet

1 Niskalan arboretum hks raportti 20210301

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto 18.03.2021 § 47

HEL 2021-002752 T 11 01 04

Esitys

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

18.03.2021 Pöydälle

Pöydällepanoehdotus:
Antti Möller: Pyydän asiakohdan pöydälle.

Asian aikana kuultavana oli luontoasiantuntija Tuuli Ylikotila. Asiantuntija poistui kuulemisensa jälkeen kokouksesta.

Esittelijä

yksikön päällikkö
Laura Walin

Lisätiedot

Tuuli Ylikotila, luontoasiantuntija, puhelin: 310 38540
tuuli.ylikotila(a)hel.fi